

Taha Toros

Çukurova'nın tarih, edebiyat ve iktisadiyatından tutunuz, eski hayatı, an'aneleri ve folkloru ile alâkalı ne kadar çeşitli mevzu varsa, yegâne müracaat edilen ayaklı kütüphane, Taha Toros'tur.

Taha Toros, kendi memleketinin herşeyinde ihtisas sahibi olmakla beraber, folklor bilgisi Türkiye'ye şâmil bir zenginlik arzeder. Hattâ, ecnebi profesörlerin de zaman zaman müracaat ettikleri ve eserlerinde kendisinden bahsettikleri müdekkik ve müellifler arasındadır.

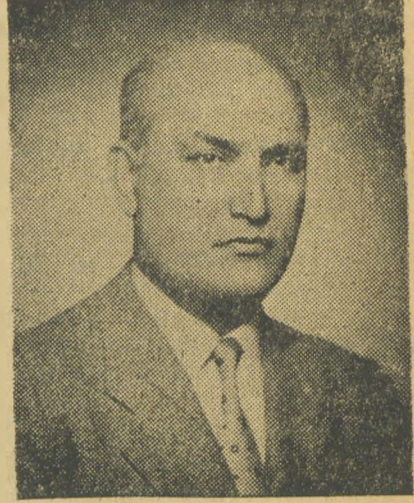
Biz burada onun yalnız folklorla alâkalı cephesini belirtmeğe çalışacağız. O Türkiye'de 48 vilâyeti muhtelif vesilelerle gezmiş, folklor konusunda da incelemeler yapmıştır. Onun 32 senelik emeği defterler ve ciltler dolusu zengin dökümanlar halindedir. Bu derlemeler, bir şahıs değil, ancak bir heyetin yapabileceği kapasitededir. Fermanlar koleksiyonu ile Cönk koleksiyonu ve halk sanatının mütenevvi folklor malzemesi meşhurdur.

Taha Toros'un Türk folkloruna ait hazırlamakta olduğu resimli eserler Münih, Bonn ve Hamburg'daki Alman profesörlerin ve ayrıca Fransız ve Hollandalı bilgilerin büyük alâkasını toplamış ve bunların yabancı bir dille neşri için talepler ve konferanslar vermek için de dâvetler almıştır.

Toros'un ilk folklor tetkikleri orta mektep ve lise tahsili sırasında Tarsus ile Adanada başlar. O zamanki yazılarıyla, -Adana Maarif Emini- İsmail Hâbib'in dikkatini çekmiş ve üstadın teşvikile etüdlerini mahallî gazetelere aksettirmiştir. Yaz aylarında memleketi olan Torosları, en küçük aşiretlerine varıncaya kadar, dolaşarak mevzuun içerisinde senelerce yaşamıştır. O, tetkiklerine ilmi bir hususiyet katmış, topladığı malûmatı, fermanları, eski mahkeme-şer'iyye kayıtlarıyla karşılaştırıp, mevzuları mümkün olduğu kadar ves-

kaların ışığı ile kıymetlendirmek yolunu tutmuştur.

Taha Toros, Türkiye'nin büyük ve eski şehirlerinde tozlu mahzenlerde bulunan (Sicillat) üzerinde de yıllarca süren tetkikatında, aşiret tarihimize ilgili çok kıymetli malûmat elde etmiştir. Eski Şer'i mahkeme sicillerinin, il-

TAHA TOROS

mî tetkiklerde faydalı olabilmeleri ve onların mahzenlerdeki nisyan ve perişanlıktan kurtarılması için şahsî dostu olan Hasan Menemencioğlu'nun Adliye Vekâletine getirilmesi üzerine, onunla temasa geçerek, bu kıymetli defterlerin, mahallî müzelere devrinde hizmet etmiştir.

Taha Toros, Anadolu'da gerek kütüphanelerde gerekse hususî eşhas nezdinde bulunan bir çok yazma eserleri tetkik ettiği gibi, Türk aşiretleriyle alâkalı olarak Bab-ı Âli mühimme defterlerini, hazine-i evraktaki ferman ve emirleri de incelemiştir. Bu mesaisile, merhum Ahmet Refik'in yarım kalan Anadolu'da Türk Aşiretlerini, metodlu çalışmalarıyla, muhtelif cildler teşkil edebilecek dökümanlar haline kalbettektedir.

Taha Toros'un folklorla ilgili 1938 yılında basılan (Toroslarda Tahtacı Oymakları) adlı kitabından bazı parçalar İkinci Dünya Harbinden evvel Almancaya çevrilmiş, 1941 yılında basılan (Dadaloğlu) kitabının mevcudu kalmamıştır. Bilâhare bu ünlü halk şairinin, aşireti ve kendisinin vefatına dair, mahkeme-i şer'iyeye sicillerinde şayanı dikkat kayıtlar bulunmuştur.

Toros'un ayrıca yazdığı millî kahramanlık piyesleri, bir kısım halkevlerinde ve radyoda oynatılmıştır. Kahramanlık ve folklorla ilgili senaryosu, bir kısım filmler yandığından yarım kalmış ve beyaz perdeye intikali müsait bir zamana talik olunmuştur.

Taha Toros'un kısa biyografisi :

1910 da Toroslarda meşhur Gülek Yaylasında doğmuş, orta mektebi Tarsus'ta, lise tahsilini Adana'da ikmal ettikten sonra, İstanbul Hukuk Fakültesinden mezun olmuştur. 1933 yılından beri muhtelif memuriyetlerde bulunmuştur.

Feriköy Rum Mektebinde dil öğretmenliği, bilâhare Beyoğlu mntakası Maliye Tahsil Müfettişliği, Adana Ticaret ve Sanayi Odası Umumî Kâtipliği, Ticaret Vekâleti Müfettişliği, gibi vazifeler ifa etmiştir. İkinci Dünya Savaşı içerisinde müfettişlikle birlikte Ankara'da Millî Korunma Teşkilâtı'nın başına getirilmiş, Ticaret Vekâletinde ve İktisat Vekâletile birleşmesinde muhtelif komisyonlarda çalışmış, 1954 - 1956 yıllarında ihdas edilen İktisadî Tetkik ve Kontrol Heyeti Reisliği gibi mühim vazifelerde bulunmuştur.

Avusturya hükümetinin resmî dâvetlisi olarak Viyana'ya giden Heyet'e iştirak etmiş ve oradaki tetkiklerinden başka, 1958 yılında Almanya'ya gittiğinde oradaki müsteşrik ve profesörlerle tanıştırılmıştır. 1957 yılında dâvet edildiği -Münih'te toplanan- Beynelmillel Müsteşrikler Kongresi'ne, Türk folkloru'nu alâkadar eden bir tebliğ hazırlamakta iken -resmî vazifesi dolayısıyla izin alamadığından- iştirak edememiştir.

Toros, resmî ve fahrî vazifelerinin

den dolayı muhtelif zamanlarda takdirnameler almıştır. Mumâileyhin folklor sahasında da ihtisası bulunduğundan, neşredilmiş ve edilmemiş bir çok eserleri vardır.

NEŞREDİLMİŞ ESERLERİ :

- 1 — Toros Demetleri 1929 Adana
- 2 — İki Ses Geliyor (İlhamî F. ile müsterek) A. Halit Kitabevi 1931 İstanbul
- 3 — 5 Kânun Sanî (Çukurovanın kurtuluşu) 1935 İstanbul
- 4 — Seyhan Efsânesi 1934 İstanbul
- 5 — Türk Kadın Şairleri (Antoloji) 1934 İstanbul
- 6 — Tahtacı Oymakları (Mersin Halkevi Negriyatı) 1938 Mersin
- 7 — Çukurova'da Halk Şairleri (Folklor ve Antoloji) 1938 Adana
- 8 — 15 inci Cumhuriyet yılında SEYHAN (Bu kitap, Adana Valiliği tarafından Taha Toros'a yazdırılmıştır) 1938 İstanbul
- 9 — Çukurovada ve Toroslarda Köy İktisadiyatı 1938 Adana
- 10 — Atatürk'ün Adana Seyahatleri 1938 Adana
- 11 — Şair Ziya Paşa'nın Adana Valiliği - 1938 Adana
- 12 — Dadaloğlu (Folklor ve Biyografi) - 1941 Adana
- 13 — Adana Rehberi (Adana Ticaret Odası Negriyatı) - 1941 Adana
- 14 — Kaçkaç - 1946 Ankara
- 15 — Türk Hatipleri (Kültür Basım ve Yayıncılık Kooperatifi) - 1950 Ankara
- 16 — 951 Sayılı Kâr Hadleri Kararnamesinin izahı (Yapı ve Kredi Bankası Yayını) - 1954 İstanbul
- 17 — Yeni Kâr Hadleri Tatbikatı (Yapı ve Kredi Bankası Negriyatı) - 1955 İstanbul
- 18 — Millî Korunma Kanunu Tatbikatı (Yapı ve Kredi Bankası Yayını) - 1956 İstanbul

NEŞROLUNACAK ESERLERİ :

- Çukurova Ansiklopedisi - 5 Cilt
 Türk Aşiretleri - 3 Cilt
 Türk Folkloru - 10 Kısım
 Folklor Ansiklopedisi - 2 Cilt
 Adana Tarihi - 3 Cilt
 Millî Mücadelede Çukurova - 2 Cilt (1946 yılında TASVİR Gazetesinde tefrika edilmiştir.)
 Tarihte Tarsus
 Pamuk Kitap
 Adana Valleri
 Türkmen Haritası
 Cenupta Fermanlı Boylar ve Aşiretler
 Toros Takvimi
 İbnülemin Mahmut Kemal

T. F. A.

